

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ

ERKEN ÇOCUKLUKTA PANDEMİ ETKİLERİ (EÇPETA) TEKNİK RAPORU

OCAK 2023

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ

ERKEN ÇOCUKLUKTA PANDEMİ ETKİLERİ (EÇPETA) TEKNİK RAPORU

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye Özel Okullar Derneği Okul Öncesi Komisyonu, belirli aralıklarla dernek merkezinde toplanarak okul öncesi eğitime dair güncel ihtiyaç ve sorunları ele aldıkları toplantılar gerçekleştirir. İlgili konulara ait çözümleri komisyon başkanı aracılığı ile dernek yönetim kuruluna iletir. Komisyon, sürekli öğrenmeyi destekleyerek öğretmenlere ve velilere yönelik çevrimiçi eğitimler organize eder. Ayrıca Türkiye Özel Okullar Derneği tarafından gerçekleştirilen Temel Eğitim Sempozyum hazırlıklarında çalışmalara destek olur. Türkiye Özel Okullar Derneği Okul Öncesi Komisyonu, COVID-19 sürecinin çocuklar, aileleri ve eğitimcileri üzerinde yarattığı etkiyi bilim insanı merakı ve şüphesi ile araştırarak, söz konusu güncel konunun kanıtlara dayalı sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmayı sorumluluk edinmiştir. Bu bağlamda ilgili komisyon İstanbul Aydın Üniversitesi ve Uluslararası Fırat Üniversitesi iş birliği ve Prof. Dr. Belma Tuğrul danışmanlığındaki araştırma grubuyla Erken Çocuklukta Pandemi Etkileri (EÇPETA) Araştırması'nı planlamış ve sonuçlandırmıştır. Bu rapor, ilgili araştırmaya ait sonuçların özetlerini kapsamaktadır.

EÇPETA Araştırma Grubu

Prof. Dr. Belma Tuğrul

Doç. Dr. Yılmaz Soysal

Dr. Öğretim Ü. Ali Yiğit KUTLUCA

Araş. Gör. Büşra GÜNDEŞ

Araş. Gör. Vildan SARUHAN

Araş. Gör. Selçuk TÜRKMEN

2022-2023 Eğitlm Yılı TÖZOK Okul Öncesi Komisyon Üye Listesi

Hüma ÇOBANOĞLU NALDEMİRÇİ - Yönetim Kurulu Üyesi

Süheyla KÖSELER - Komisyon Başkanı

Serda BÜYÜKKOYUNCU - Komisyon Başkan Yardımcısı

Ayça CENK- Komisyon Üyesi

Nesrin CİVAN- Komisyon Üyesi

Yiğit Kubilay ÇENDİK - Komisyon Üyesi

Zeynep ENGİN - Komisyon Üyesi

Neval IŞIK ERDEMLİ - Komisyon Üyesi

Elvan KANDEMİR - Komisyon Üyesi

Zehra KASAP - Komisyon Üyesi

Mehtap KASAPBAŞOĞLU - Komisyon Üyesi

Delal OĞULMUŞ - Komisyon Üyesi

Fidan SOLMAZ - Komisyon Üyesi

Pınar TAŞEZEN ARSLAN - Komisyon Üyesi

Çiğdem YILDIZ - Komisyon Üyesi

İlkay YILMAZ - Komisyon Üyesi

Bihter YİĞİT - Komisyon Üyesi

Erken Çocuklukta Pandemi Etkileri (EÇPETA) Araştırması'nın hazırlanmasında emeği geçen başta Prof. Dr. Belma Tuğrul'a, akademisyenlerimize ve TÖZOK Okul Öncesi Eğitimi Komisyon Üyelerimize teşekkür ederiz.

GİRİŞ

COVID-19 vakalarının ilk bildirilmesinden bu yana iki yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, salgın akut bir küresel acil durum özelliği olmaya devam etmektedir. Pek çok hükümet, pandeminin geçiş sürecinde olduğunu, ancak yeni varyantların ve gelecekteki dalgalanmaların ortaya çıkma riskinin varlığını maddi bir şekilde koruduğunu bilmekte ve halen belli başlı belirsizliklerle karşı karşıyadır (Dünya Sağlık Örgütü, DSÖ, 2023). Korona virüs pandemisi olarak da bilinen COVID-19 pandemisi, şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2'nin (SARS-CoV-2) neden olduğu, *devam eden* küresel bir hastalıktır. Bilinenlere göre, yeni virüs ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentindeki bir salgında gözlemlenmiştir. Virüsü orijin noktasında kontrol altına alma girişimleri başarısız olmuştur ve virüs kısa sürede Asya'nın diğer bölgelerine ve daha sonra dünya çapına kolaylıkla yayılmıştır. DSÖ salgını, virüsü ve etkilerini 30 Ocak 2020'de uluslararası öneme sahip bir halk sağlığı acil durumu ve 11 Mart 2020'de bu süreci pandemi olarak tanımış ve ilan etmiştir. Ocak 2023 itibarıyla, pandemi 663 milyondan fazla vakaya ve 6,7 milyon insanın yaşamını yitirmesine sebep olmuştur (Bu bilgilere “<https://covid19.who.int/>” adresinden 08.01.2023 tarihinde erişilmiştir.).

COVID-19 salgını, dünyanın dört bir yanındaki eğitim sistemlerinin uzun süreli okul kapanışlarından ve normal okul operasyonlarındaki ani değişikliklerden etkilenmesiyle, eğitimi benzeri görülmemiş bir ölçekte kesintiye uğratmıştır. Bu beklenmedik sürece ülkeler çevik bir reaksiyon vermeye çalışmışlardır. Fakat her bir ülke için uzaktan eğitim olarak tanımlanan uygulamalar farklı eğitim kademelerinde beklenmedik, kısıtlayıcı ya da yaratıcı enstantanelere yol açmıştır. Bu teknik raporda Türkiye Özel Okullar Derneği çerçevesinde toplumun tamamını etkisi altında bırakan ve belli biçimlerde süregelen COVID-19 salgınının (pandemisinin), erken çocukluk dönemindeki bireylerin birbirleriyle, öğretmenleriyle ve aileleriyle olan ilişkilerine nasıl yansıdığını ve olağanüstü salgın koşullarını yönetmekte çaba gösteren öğretmenlerin ani olarak ortaya çıkan yeni koşullandırmalarla mücadele etme noktasında işletmeye çalıştığı başa çıkma stratejileri irdelenmiştir. Raporda yaşanan sürecin erken çocukluk bağlamında görünürlüğünü bilimsel verilerle güçlendirerek ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılması öncelik verilmiştir.

GENEL BULGULAR VE YORUMLAMALAR

Bu teknik raporda, ilk aşamada katılımcı grubu oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri detaylı olarak betimlenmiş, ardından belirlenen her bir araştırma sorusuna yönelik analizler sistemli bir biçimde sunulmuş, yorumlanmıştır. Katılımcı grubu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerini (*cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mezun olunan bölüm, kıdem yılı, çalışılan yaş grubu, görev yaptığı okul türü, görev yaptığı il/ilçe, sınıftaki çocuk sayısı, kaç öğretmenle birlikte çalışma durumu*) gösteren dağılım istatistikleri Tablo 1’de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı grubunun demografik özelliklerine yönelik bulgular

Değişken	Gruplar	N	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Cinsiyet	Kadın	335	96,0	96,0
	Erkek	14	4,0	100,0
Yaş	25 yaş ve altı	29	8,3	8,3
	26-35 yaş	150	43,0	51,3
	36-50 yaş	150	43,0	94,3
	51 yaş ve üzeri	20	5,7	100,0
Öğrenim Durumu	Kız Meslek Lisesi	7	2,0	2,0
	Ön Lisans	63	18,1	20,1
	Lisans	199	57,0	77,1
	Yüksek Lisans	76	21,8	98,9
	Açık Öğretim	2	,6	99,4
	Doktora	1	,3	99,7
Yurtdışı Meslek Okulu	1	,3	100,0	
Bölüm	Çocuk Gelişimi	95	27,2	27,2
	Okul Öncesi Öğrt.	120	34,4	61,6
	Sınıf Öğrt.	19	5,4	67,0
	Diğer	115	33,0	100,0
Kıdem Yılı	0-2 yıl	22	6,3	6,3
	3-5 yıl	51	14,6	20,9
	6-10 yıl	90	25,8	46,7
	11-15 yıl	78	22,3	69,1
	16-20 yıl	52	14,9	84,0
	21-25 yıl	28	8,0	92,0
25 yıl ve daha fazla	28	8,0	100,0	
Çalışılan Yaş Grubu*	2-3 yaş	42	12,0	12,0
	3-4 yaş	128	36,6	36,6
	4-5 yaş	204	58,3	58,3
	5-6 yaş	266	76,0	76,0
Görev Yaptığı Okul Türü	Anaokulu	206	59,0	59,0
	İlkokul bünyesinde anasınıfı	141	40,4	99,4

	Aile ve Sosyal Hizmetler Bak. bağlı gündüz bakımevi	2	,6	100,0
Görev Yaptığı İl/İlçe	İstanbul	177	50,7	50,7
	Ankara	23	6,6	57,3
	İzmir	45	12,9	70,2
	Diğer	104	29,8	100,0
Sınıftaki Çocuk Sayısı	10 çocuk ve daha az	22	6,3	6,3
	11-15 çocuk	108	30,9	37,2
	16-20 çocuk	172	49,3	86,5
	21-25 çocuk	32	9,2	95,7
	26 ve daha fazla çocuk	12	3,4	99,1
	Diğer**	3	,9	100,0
Kaç Öğretmenle Birlikte Çalışma Durumu	Kayıp veri	5	1,4	1,4
	Tek öğretmen olarak çalışıyorum	119	34,1	35,5
	Yabancı dilde konuşan ikinci öğretmen ile birlikte	67	19,2	54,7
	Tek öğretmen ve yardımcı öğretmen ile birlikte	94	26,9	81,7
	İki eş sınıf öğretmeni olarak çalışıyoruz	47	13,5	95,1
	Öğretmen adayı/ çocuk gelişimci adayı stajyer ile birlikte	5	1,4	96,6
	Diğer: Psikolojik danışman	7	2,0	98,6
	Diğer: Yönetici	1	,3	98,9
	Diğer: Öğretmen ile çalışan yabancı dil öğrt.	2	,6	99,4
	Diğer: Öğretmen ile çalışan branş öğretmeni	2	,6	100,0

*Öğretmenlerin farklı yaş gruplarında çalışma durumu birden fazla seçeneği işaretleyebileceği biçimde toplanmıştır. Dolayısıyla sadece her bir kategorinin örnekleme belirlime yüzdesi raporlanmış, yığılmalı yüzde hesaplanmamıştır.

**Sorumlu olduğu bir sınıf bulunmayan öğretmen sayısını ifade etmektedir.

Tablo 1'e göre, araştırmaya 335'i (%96) kadın; 14'ü (%4) erkek olmak üzere toplam 349 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımı incelendiğinde ise; 29'u (%8,3) 25 yaş ve altı, 150'si (%43) 26-35 yaş aralığında, 150'si (43) 36-50 yaş aralığında, 20'si (%5,7) 51 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin öğrenim durumları incelendiğinde 7'si (%2) kız meslek lisesi, 63'ü (18,1) ön lisans, 199'u (%57) lisans, 76'sı (%21,8) yüksek lisans, 2'si (%0,6) açık öğretim, 1'i doktora (%0,3) ve son olarak 1'i (%0,3) yurtdışı meslek yüksekokulu kurumlarından mezun oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin 95'i (%27,2) çocuk gelişimi bölümünden, 120'si (34,4) okul öncesi öğretmenliği, 19'u (%5,4) sınıf öğretmenliği, 115'i (%33) ise diğer

bölgelerden mezun olduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin kıdem yıllarına bakıldığında 22'si (%6,3) 0-2 yıl, 51'i (%14,6) 3-5 yıl, 90'ı (%25,8) 6-10 yıl, 78'i (%22,3) 11-15 yıl, 52'si (%14,9) 16-20 yıl, 28'i (%8) 21-25 yıl ve 28'i (%8) 25 yıl ve daha fazla deneyime sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin 42'si (%12) 2-3 yaş çocuklarıyla, 128'i (36,6) 3-4 yaş çocuklarıyla, 204'ü (%58,3) 4-5 yaş çocuklarıyla, 266'sı (%76) ise 5-6 yaş çocuklarıyla çalıştıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne bakıldığında, 206'sı (%59) anaokulu, 141'i (%40,4) ilkököl bünyesinde anasınıfı, 2'si ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı gündüz bakımevi olarak bildirimde bulunmuştur. Öğretmenlerin 177'si (%50,7) İstanbul'da, 23'ü (%6,6) Ankara'da, 45'i (%12,9) İzmir'de, 104'ü (%29,8) ise diğer illerde görev yaptıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte, sınıflardaki çocuk sayısına bakıldığında öğretmenlerin 22'si (%6,3) 10 veya daha az çocukla, 108'i (%30,9) 11-15 çocukla, 172'si (%49,3) 16-20 çocukla, 32'si (%9,2) 21-25 çocukla, 12'si (%3,4) 26 ve daha fazla çocukla çalıştığı tespit edilmiştir. Son olarak öğretmenlerin kaç öğretmenle birlikte çalıştıkları incelendiğinde, öğretmenlerin 119'u (%34,1) tek öğretmenle çalışıyorum, 67'si (%19,2) yabancı dilde konuşan ikinci bir öğretmen ile birlikte çalışıyorum, 94'ü (%26,9) tek öğretmen ve yardımcı öğretmen ile birlikte çalışıyorum, 47'si (%13,5) iki eş sınıf öğretmeni olarak çalışıyorum, 5'i (%1,4) öğretmen adayı/çocuk gelişimci adayı stajyer ile birlikte çalışıyorum, 12'si (%3,5) ise diğer cevabını verdiği görülmüştür.

COVID-19 sürecinde öğretmenlik yapmanın sizin açınızdan en zorlu yanı ne idi?

COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlik yapmanın zorluklarına yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, en sık karşılaşılan zorluk alanlarının *maske kullanımı* ve *sağlık, hastalanma ve bulaş riski* olduğu saptanmıştır. Ayrıca, *çocuk ile iletişim* ve *ebeveyn ile iletişim* kategorileri de öğretmenler tarafından en sık bildirilen zorluk alanları arasındadır. *Sınıf yönetimi, teknoloji kullanımı, zaman yönetimi, meslektaşlarla ve okul yönetimi ile iş birliği ve iletişim ile ilgili diğer zorluk alanları* görece daha az sıklıkla bildirilen zorluk alanları arasındadır. Tablo 2'de öğretmenler tarafından bildirilen zorluk alanlarına yönelik sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 2. Pandemide öğretimde yaşanan zorluklar

<i>Temalar*</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Maske Kullanımı	310	89.1%
Sağlık /hastalanma/bulaş riski	270	77.6%
Çocuk ile İletişim	130	37.4%
Ebeveyn ile İletişim	102	29.3%
Sınıf Yönetimi	65	18.7%
Teknoloji Kullanımı	57	16.4%
Zaman Yönetimi	43	12.4%
Meslektaşlarımızla iletişim ve iş birliği	38	10.9%
Okul Yönetimi ile İletişim	31	8.9%
Diğer	8	2.3%

***Kırmızı** renk en ciddi zorluk temalarını, **sarı** renk geçiş bölgesi zorluk temalarını, **yeşil** renk ise en az olumsuz etki yaratan temaları ifade eder.

COVID-19 sürecinde öğretmenlik yapmanızı kolaylaştıran becerileriniz neler oldu?

COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlerin öğretmenlik yapma sürecinde kolaylaştırıcı beceriler kapsamında neleri gördüklerine yönelik geri bildirimleri incelendiğinde; *teknoloji yatkınlığı, esneklik ve beklenmeyen durumlarla baş etme becerisi ve problem çözme becerisi* en sık bildirilen beceri alanları arasındadır. *Mesleki yeterlilik, pozitif bakış açısı ile araştırma ve yaratıcılık* becerileri de pandemi sürecinde eğitimi kolaylaştırıcı beceriler olarak bildirilmiştir. *Empati ve zaman yönetimi* ise görece daha az sıklıkla bildirilen beceri alanlarıdır. Tablo 3'te öğretmenler tarafından bildirilen kolaylaştırıcı becerilere yönelik sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

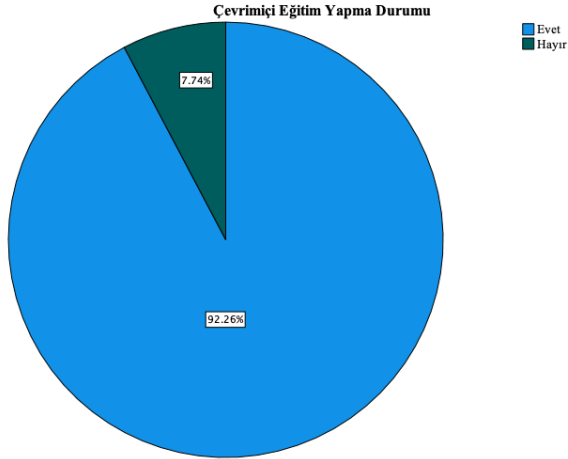
Tablo 3. COVID-19 sürecinde öğretmenliği kolaylaştıran beceriler

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Teknoloji yatkınlığı	252	72.4%
Esneklik ve beklenmeyen durumlarla baş etme becerisi	243	69.8%
Problem çözme becerisi	237	68.1%

Mesleki yeterlilik	208	59.8%
Pozitif bakış açısı	188	54.0%
Araştırma ve yaratıcılık	182	52.3%
Empati	173	49.7%
Zaman yönetimi becerisi	142	40.8%

COVID-19 döneminde çevrimiçi eğitim yaptınız mı?

Öğretmenlerin %92,26'sı salgın döneminde çevrimiçi eğitim yaptıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu dönemde çevrimiçi eğitimi deneyimlediğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, örneklem grubunun %7,74'ü salgın döneminde çevrimiçi eğitim yapmadığını bildirmiştir.

Çevrimiçi eğitim yaptıysanız en çok karşılaştığınız sıkıntılar neler oldu?

Öğretmenlere çevrimiçi eğitim sürecinde en çok karşılaştıkları problem alanları sorulduğunda, *çocuğun dikkat süresinin sınırlı olması, çevrimiçi eğitim sırasında ebeveyn tutum/müdahaleleri, ekran süresinin aşılması zorunluluğu ve ilk kez çevrimiçi ortama öğretimi aktarmanın getirdiği zorluklar* kategorilerinin en sık bildirilen problem alanları olduğu görülmüştür. Diğer

kategoriler incelendiğinde ise *ev ortamında çevrimiçi uygun alanın sağlanamaması, teknolojik yetersizlikler ve okul yönetiminin beklentileri* kategorilerinin de orta düzey sıklıkta bildirilen güçlükler olduğu saptanmıştır. *Teknoloji kullanımında yetkinlik* ise görece daha az sıklıkta bildirilen bir problem alanıdır. Ayrıca belli sayıda (%2,5) öğretmen hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını tam tersi çevrimiçi eğitimin faydasını gördüklerini belirtmiştir. Tablo 4'te öğretmenler tarafından çevrimiçi eğitim sürecinde karşılaşılan güçlüklerle yönelik bildirimlerin sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

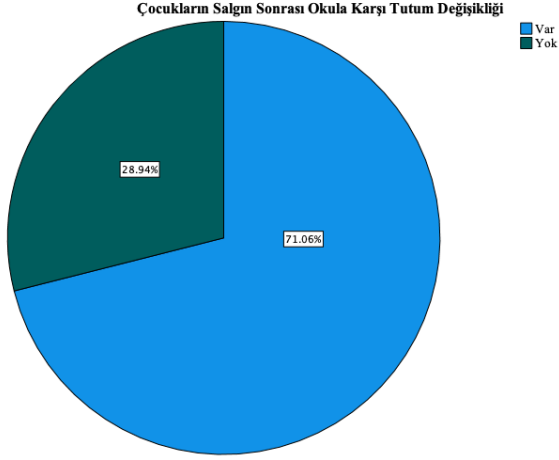
Tablo 4. Çevrimiçi eğitimde yaşanan sorunlar

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Çocuğun dikkat süresinin sınırlı olması	279	86.1%
Çevrimiçi eğitim sırasında ebeveyn tutum/müdahaleleri	206	63.6%
Erken çocukluk döneminde çocukların ekran süresinin sınırlı olması gerektiğinin bilinmesine rağmen bu süreyi aşmak zorunda kalma	194	59.9%
Eğitim içeriğinin/programının çevrimiçi ortama ilk kez aktarılmasının getirdiği zorluklar	187	57.7%
Ev ortamında çevrim içi uygun alanın sağlanamaması	139	42.9%
Teknolojik yetersizlik (bilgisayar, tablet olmaması, yeterli internet alt yapısının olmaması)	98	30.2%
Okul yönetiminin beklentileri	92	28.4%
Teknoloji kullanımı konusunda yetkin olmama	36	11.1%
Hiçbir sıkıntı yaşanmadı tam tersi çevrimiçi eğitimin faydasını gördüm	8	2.5%

***Kırmızı** renk en ciddi zorluk temalarını, **sarı** renk geçiş bölgesi zorluk temalarını, **yeşil** renk ise en az olumsuz etki yaratan temaları ifade eder.

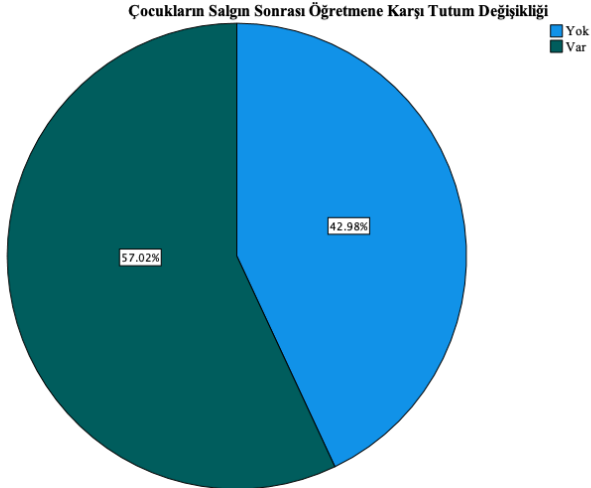
Salgın öncesi dönemlerle kıyasladığımızda çocukların okula karşı ilgi ve tutumlarında olumlu ya da olumsuz yönde bir değişiklik gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin %71,06'sı salgın sonrası çocukların okula karşı ilgi ve tutumlarında değişiklik olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, bir değişiklik gözlemlemeyen öğretmenlerin oranı %28,94 olarak belirtilmiştir.

Salgın öncesi dönemlerle kıyasladığımızda çocukların öğretmene karşı ilgi ve tutumlarında olumlu ya da olumsuz yönde bir değişiklik gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin %57,02'si salgın sonrası çocukların öğretmene karşı ilgi ve tutumlarında değişiklik olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, bir değişiklik gözlemlenmeyen öğretmenlerin oranı %42,98'dir.

Salgında okula uyumlanma sürecinde ebeveyn iletişimi/tutumu nasıl oldu?

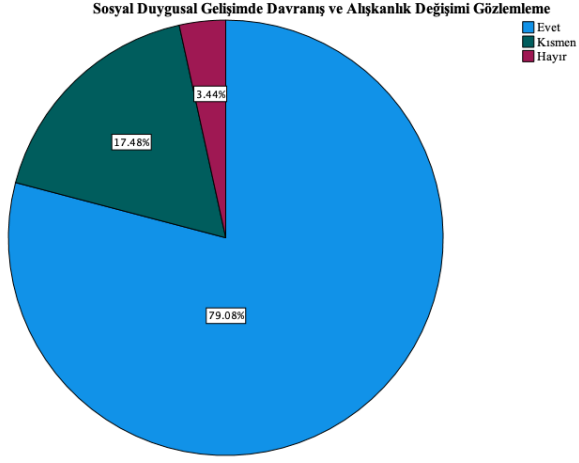
COVID-19 salgın sürecinde çocukların okula uyumlanmasında ebeveyn iletişimine/tutumuna yönelik öğretmen bildirimleri incelendiğinde *hastalıkla ilgili endişeler, okula/öğretmene güven duymada güçlük ve evden çalışan ebeveynlerin zaman yönetimi sorunu* kategorileri en sık belirtilen kategorilerdir. Diğer ilgili kategoriler kapsamında *çocuğundan ayrılmada güçlük/bağlanma sorunları, tükenmişlik ve okuldan/öğretmenden artan beklentiler* ise görece daha az sıklıkla ifade edilen alanlardır. Tablo 5'te öğretmenler tarafından çocukların okula uyumlanma sürecinde ebeveyn iletişimine/tutumuna yönelik bildirimlerin sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 5. Okula uyum sürecinde ebeveyn iletişimi/tutumu

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Hastalıkla ilgili endişe	297	86.1%
Okula/öğretmene güven duymakta güçlük	218	63.2%
Evden çalışan ebeveynlerde zaman yönetimi sorunu	182	52.8%
Çocuğundan ayrılmakta güçlük çekme /bağlanma sorunu	155	44.9%
Tükenmişlik	139	40.3%
Okuldan/öğretmenden artan beklentiler	101	29.3%

COVID-19 sürecinde çocuklarda, daha önceki yıllardan farklı olarak sosyal ve duygusal gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, salgın sonrası çocukların sosyal duygusal gelişim alanındaki davranış ve alışkanlıklarında değişim meydana geldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin yaklaşık %20'si ise bu alanda kısmen değişiklik olduğunu ya da değişiklik olmadığını belirtmiştir.

Sosyal ve duygusal gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri

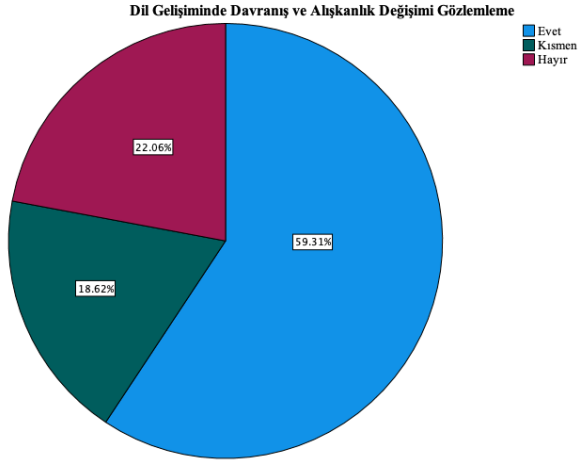
Salgın sonrası çocukların sosyal duygusal gelişim alanındaki davranış ve alışkanlıklarında değişimlere yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının *akran etkileşimi, kaygı düzeyinde artış ve ebeveyn veya bakım verenden ayrılmada zorluk* alanlarını en sık karşılaşılan değişiklik alanları olarak belirttikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin *çocukların yetişkinlerle iletişimine* yönelik değişiklikleri de görece daha az sıklıkla bildirdikleri saptanmıştır. Tablo 6'da çocukların sosyal duygusal gelişim alanına yönelik gözlemlenen değişimlerin öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal duygusal gelişim alanında gözlenen değişimler

Temalar	N	Yüzde
Akran etkileşimi/iletişimi	267	85.0%
Kaygı düzeyinde artış	221	70.4%
Ebeveynden ya da bakımından sorumlu kişiden ayrılmakta zorluk yaşaması	189	60.2%
Yetişkinlerle iletişimi	140	44.6%

COVID-19 sürecinde çocuklarda, daha önceki yıllardan farklı olarak dil gelişim özellikleri açısından değişiklikler gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin çoğunluğu, salgın sonrası çocukların dil gelişimi alanındaki davranış ve alışkanlıklarında değişim meydana geldiğini belirtmiştir. Bunlarla birlikte, bu alanda kısmen değişiklikler olduğunu belirten öğretmenlerin oranı %18,6 iken değişiklik gözlemediğini belirten öğretmenlerin oranı %22,06'dır.

Dil gelişimi özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri

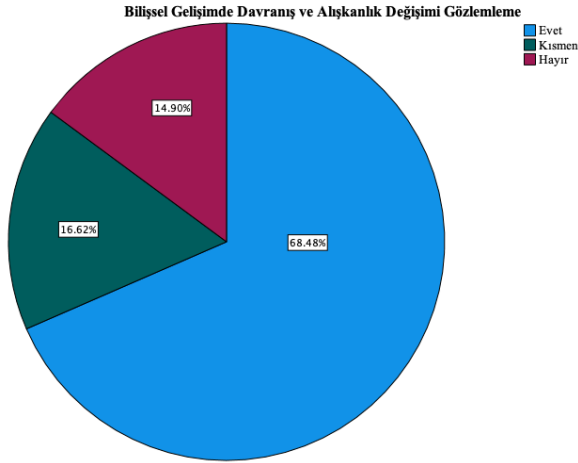
Salgın sonrası çocukların dil gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişimlerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, öğretmenlerin en sık *ifade edici dilde gerilik* alanında, ikinci sırada ise *alıcı dilde gerilik* alanında geri bildirimde buldukları saptanmıştır. Tablo 7'de çocukların dil gelişimi alanında gözlenen değişikliklere yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 7. Dil gelişimi alanında gözlenen değişimler

Temalar	N	Yüzde
İfade edici dilde gerilik	214	87.0%
Alıcı dilde gerilik	158	64.2%

COVID-19 sürecinde çocuklarda, daha önceki yıllardan farklı olarak bilişsel gelişim özellikleri açısından değişiklikleri gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, salgın sonrası çocukların bilişsel gelişim alanındaki davranış ve alışkanlıklarında değişim meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bunlarla birlikte, bu alanda kısmen değişiklikler olduğunu belirten öğretmenlerin oranı %16,62 iken değişiklik gözlemediğini belirten öğretmenlerin oranı %14,90'dır.

Bilişsel gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri

Salgın sonrası çocukların bilişsel gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, sıklık açısından sırasıyla *öğretmenlerin dikkat becerisi*, *problem çözme becerisi* ve *neden-sonuç ilişkisi* alanlarında geri bildirimde buldukları saptanmıştır. Tablo 8'de çocukların bilişsel gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

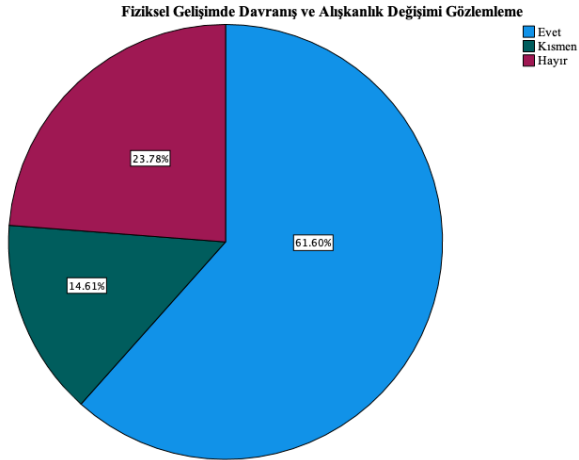

Tablo 8. Bilişsel gelişim alanında gözlenen değişimler

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Dikkat Becerisi	249	89.2%
Problem çözme becerisi	220	78.9%
Neden-Sonuç ilişkisi kurma	154	55.2%

COVID-19 sürecinde çocuklarda, daha önceki yıllardan farklı olarak fiziksel gelişim özellikleri açısından değişiklikler gözlemlediniz mi?

Öğretmenlerin çoğunluğu, salgın sonrası çocukların fiziksel gelişim alanındaki davranış ve alışkanlıklarında değişim meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bunlarla birlikte kısmen değişiklikler olduğunu belirten öğretmenlerin oranı %14,61 iken değişiklik gözlemediğini belirten öğretmenlerin oranı %23,78'dir.

Fiziksel gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri

Salgın sonrası çocukların fiziksel gelişim özellikleri açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, sıklık açısından sırasıyla *küçük motor gelişiminde gerilik, denge & koordinasyon, büyük motor gelişiminde gerilik* kategorilerinin bildirildiği saptanmıştır. Tablo 9'da çocukların fiziksel gelişim özellikleri

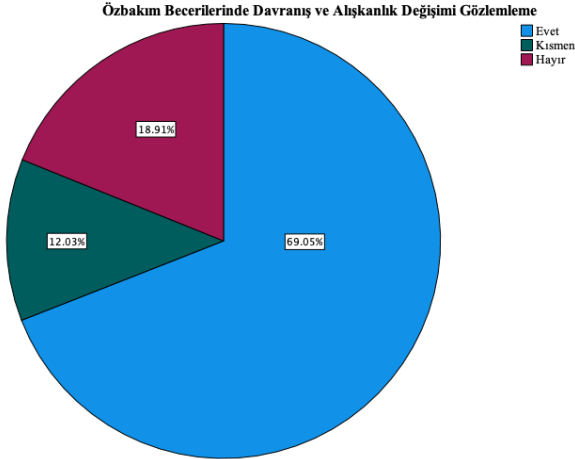
açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 9. Fiziksel gelişim alanında gözlenen değişimler

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Küçük motor gelişiminde gerilik	190	77.9%
Denge & Koordinasyon	163	66.8%
Büyük motor gelişiminde gerilik	159	65.2%

COVID-19 sürecinde çocuklarda, daha önceki yıllardan farklı olarak öz bakım becerileri açısından değişiklikler gözlemlediniz mi?

Öz bakım becerileri ile ilişkili olarak, öğretmenlerin büyük çoğunluğu, salgın sonrası çocukların davranış ve alışkanlıklarında değişim meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bunlarla birlikte kısmen değişiklikler olduğunu belirten öğretmenlerin oranı %12,03 iken değişiklik gözlemediğini belirten öğretmenlerin oranı %18,91'dir.

Öz bakım becerileri açısından davranış ve alışkanlık değişiklikleri

Salgın sonrası çocukların öz bakım becerileri açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, yemek yeme, kıyafet değiştirme, ayakkabı

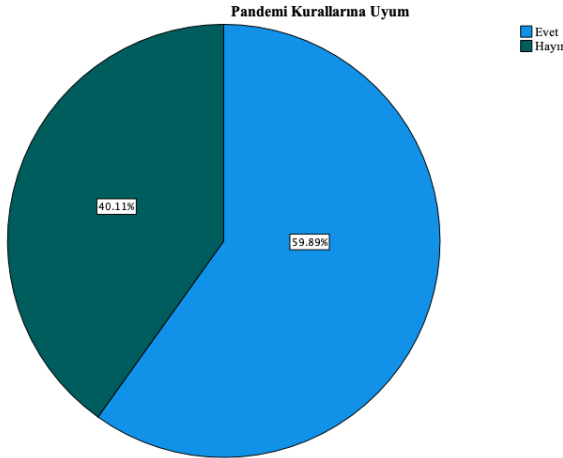
değiştirme, tuvalet alışkanlığı, el yıkama kategorilerindeki bildirimlerin yüksek olduğu saptanmıştır. Tablo 10'da çocukların öz bakım becerileri açısından davranış ve alışkanlık değişikliklerine yönelik đretmen geri bildirimlerini yansıtın sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 10. z bakım alanında gözlemlenen değişimler

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Yemek yeme	222	85.7%
Kıyafet değiştirme	200	77.2%
Ayakkabı değiştirme	176	68.0%
Tuvalet alışkanlığı	164	63.3%
El yıkama	135	52.1%

Çocukların pandemi kurallarına (hijyen, maske vb.) adaptasyonu kolay oldu mu?

Öğretmenler çocukların pandemi kurallarına (hijyen, maske vb.) uyum sağlama kolaylığını %59,89 oran ile onaylarken, %40,11 oranında kolay olmadığını belirttikleri saptanmıştır.

COVID-19 sürecinde çocukların günlük yaşam alışkanlıklarında salgın öncesi zamana kıyasla ne gibi değişiklikler olduğunu gözlemlediniz?

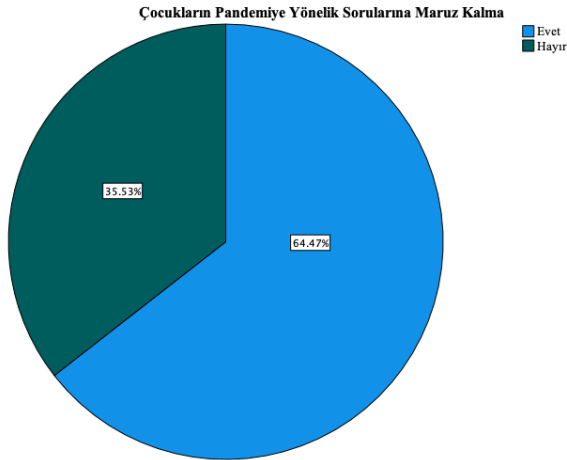
COVID-19 salgın sürecinde çocukların günlük yaşam alışkanlıklarında salgın öncesine kıyasla yaşanan değişikliklere yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, hijyen hassasiyeti en sık bildirilen değişiklik alanıdır. Uyku düzeni alanına yönelik bildirimler görece daha az sıklıktadır. Tablo 11'de çocukların günlük yaşam alışkanlıklarında ne gibi değişiklikler olduğuna yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 11. Günlük yaşam alışkanlıklarında değişimler

	N	Yüzde
Hijyen hassasiyeti	313	92.1%
Uyku Düzeni	76	22.4%

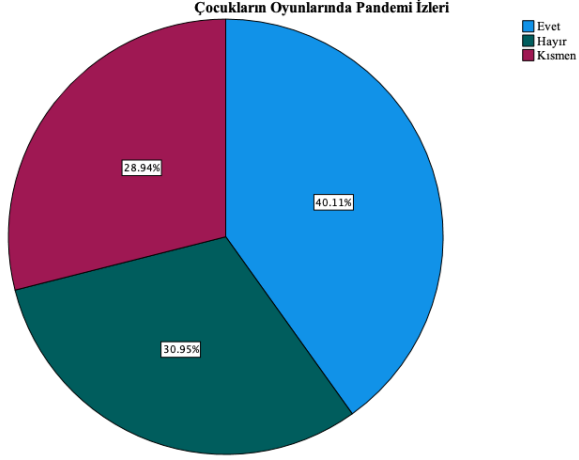
Öğretmenliğini yaptığınız çocukların COVID-19 ile ilgili sorularına maruz kaldınız mı?

Öğretmenlere mesleklerini yaparken, çocukların COVID-19 salgın sürecinin beraberinde getirdiği sorulara maruz kalmayı %64,47 oranı ile kabul ederken, %35,53 oran ile de bu süreçte yönelik sorulara maruz kalmadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Öğretmenliğini yaptığınız çocukların oyunlarında COVID-19 izleri olduğunu söyleyebilir misiniz?

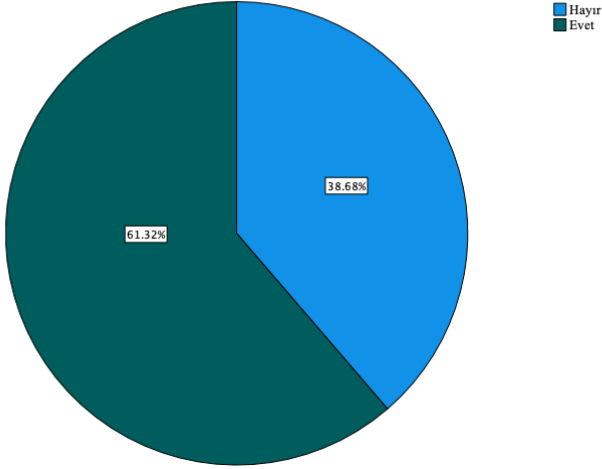
Öğretmenlere COVID-19 salgın sürecinde çocukların oyunlarında salgının izleri olup olmadığı sorulduğunda, %40,11 oranı sürecin oyunlarda iz bıraktığını gösterirken; %28,94 kısmen iz bıraktığını ve %30,95 oranı ise iz bırakmadığını belirttikleri saptanmıştır.

Kısıtlamalar kalktıktan sonra okullar tamamıyla açıldığında, erken çocukluk sınıflarınızdaki çocukların okula devamlılıklarını aksattıklarını gözlemlediniz mi?

Öğretmenlere salgın sonrası kısıtlamalar kalktıktan sonra okullar tamamıyla açıldığında, öğrencilerin okula devam sağlamasına yönelik gözlemleri sorulmuş; %61,32 oranı ile aksama bildirdikleri; %38,68 oranı ise herhangi bir aksama bildirmedikleri saptanmıştır.

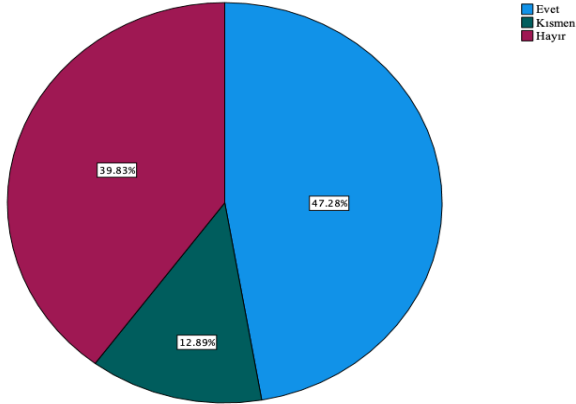
Pandemi Sonrası Okula Devamlılıkta Sorunlar

Çocuklarımızdan COVID-19 sürecinde okuldan ya da okul dışında bireysel olarak destek alan öğrenciniz oldu mu?

Öğretmenlere COVID-19 salgın sürecinde okuldan ya da okul dışından bireysel destek alan öğrenciye sahip olup olmama durumu sorulduğunda, %47,28 oranı ile tam destek; %12,89 oranı ile kısmen destek alan öğrenciler olduğu bilgisi alınırken; %39,83 oranı ile ise destek alınmadığı belirtilmiştir.

Çocukların Pandemide Bireysel Destek Alma Durumu

Bireysel Destek Türleri

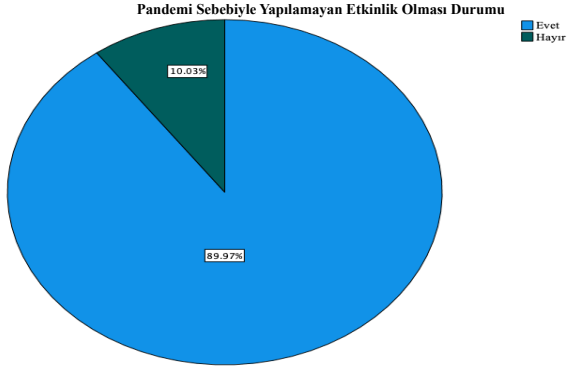
COVID-19 salgın sürecinde çocuklara yönelik alınan bireysel destek türlerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde *oyun terapisi*, *konuşma bozuklukları* ve *duyu bütünleme* alanlarının sırasıyla en sık destek alanları olarak bildirildiği saptanmıştır. *Ergoterapi* ise görece daha az sıklıkta bildirilen destek alma biçimi olarak raporlanmıştır. Tablo 12’de çocukların ne tür bireysel destekler aldığını göstermeye yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 12. Pandemide bireysel destek alma türleri

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Oyun terapisi	145	78.8%
Konuşma bozuklukları	111	60.3%
Duyu Bütünleme	104	56.5%
Ergoterapi	34	18.5%

COVID-19 sebebiyle anaokulunda yapmak isteyip de yapamadığınız etkinlikler oldu mu?

Öğretmenlere COVID-19 salgın süreci sebebi ile anaokulunda yapmak isteyip de yapamadığı etkinlikler olup olmadığı sorulduğunda, %89,97 oranı ile salgın sebebi ile yapamadıkları etkinlikler olduğunu bildirdikleri; diğer yandan %10,03 oranı ile de salgın sebebi ile yapılamayan bir etkinlik olmadığını bildirdikleri saptanmıştır.

COVID-19 sebebiyle yapılamayan etkinlikler

COVID-19 salgın sürecinde salgın sebebiyle yapılamayan etkinlik türlerine yönelik öğretmen geri bildirimleri incelendiğinde, alan gezileri kategorisinin en sık bildirilen etkinlik türü olduğu görülmüştür. Toplu okul etkinlikleri ise salgında yapılamayan etkinlik türlerinde en sık ikinci kategori olmuştur. Son olarak grup oyunları kategorisi ise üçüncü en sık kategori olmuştur. Tablo 13'te salgında yapılamayan etkinlik türlerine yönelik öğretmen geri bildirimlerini yansıtan sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

Tablo 13. Salgın sürecinde yapılamayan etkinlik türleri

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Alan Gezileri	270	86.3%
Toplu okul etkinlikleri	258	82.4%
Grup oyunları	224	71.6%

Ailelerin Aile İçi İlişkileri Yönetmek ve Ebeveyn Çocuk Etkileşimine İlişkin Beklentileri

Tablo 14. Ebeveynlerin pandemide yaşanan eğitim sürecindeki beklentileri

<i>Temalar</i>	<i>N</i>	<i>Yüzde</i>
Teknoloji Bağımlılığı ile Nasıl Baş Edebilirim?	279	80.2%
Çocuğumla Evde Nasıl Daha Etkili Zaman Geçirebilirim?	232	66.7%

Çevrimiçi Süreçleri Nasıl Yönetebilirim?	184	52.9%
Çocuğumla Yaşına Uygun Hangi Oyunları Oynayabilirim?	172	49.4%
COVID-19 ile İlgili Sorulara Nasıl Yanıt Verebilirim?	138	39.7%

Öğretmenlere ebeveynlerin salgında eğitim sürecindeki beklentileri sorulduğunda, teknoloji bağımlılığı ile nasıl baş edebilirim? ve çocuğumla evde nasıl daha etkili zaman geçirebilirim? ile çevrimiçi süreçleri nasıl yönetebilirim? kategorilerinin en sık belirtilen beklenti alanları olduğu görülmüştür. Diğer kategoriler incelendiğinde ise çocuğumla yaşına uygun hangi oyunları oynayabilirim? ve COVID-19 ile ilgili sorulara nasıl yanıt verebilirim? kategorilerinin de orta düzey sıklıkta bildirilen güçlükler olduğu saptanmıştır. Tablo 14’te ebeveynlerin salgında yaşanan eğitim sürecindeki beklentileriyle ilgili sıklık ve yüzde bilgileri gösterilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, yukarıda yer alan birtakım çıktılarda da görüldüğü üzere pandemi sürecinin bireyler ve sistemler üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri söz konusudur. Neredeyse tüm katılımcılar için özellikle erken çocukluk döneminde toplumsal sağlığın derinden etkilenmesi eğitim-öğretim faaliyetlerini hızlı bir şekilde ikinci plana doğru itmiştir. Bu çalışma bağlamında, katılımcıların gözünden düşünüldüğünde, maske kullanımı ve bulaş riski eğitimin aksaması riskini hızlıca gölgelemiştir. Ek olarak, pandemi kişiler ve gruplar arası ciddi iletişim sorunlarını da beraberinde getirmiştir ve bu etkinin maddi varlığı katılımcıların söylemlerinde doğrudan yer almaktadır. İletişimin geleneksel tanımı pandemi koşulları ile sosyal/fiziksel mesafenin korunması adına başkalaşmıştır. Katılımcıların gözünden bakıldığında, onların teknolojiye olan yatkınlığını ya da teknolojik pedagojik alan bilgilerini doğru bağlam ve zamanda hayata geçirebilme kapasiteleri ve kabiliyetleri pandemi dönemindeki en önemli kolaylaştırıcı becerilerden biri olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, pandeminin ısrarcı varlığı katılımcılarda beklenmedik durumlarla baş edebilme becerilerini de artırmıştır.

Katılımcıların ifadelerine göre değerlendirildiğinde yüz yüze gerçekleşen öğretimsel faaliyetlerde dahi dikkat ve odaklanma süresi kısa olan çocukların bu kapasitelerinin azaldığı ya da öğrenme etkinliğinin etkililiğini azaltacak derecede sınırlandığı gözlemlenmiştir. Çevrimiçi etkinlikler zaman ve mekandan bağımsız bir paylaşımına izin verebilmiştir. Ancak

katılımcılar çevrimiçi eğitim sırasında ebeveynlerin “ev atmosferindeki” olumsuz etki yaratabilecek tutum ve davranışlarının ciddi bir bariyer olduğunu tecrübe etmişlerdir.

Pandemi sürecinin okullaşma sürecinin bütün paydaşları için ciddi bir stres yaratabildiği katılımcıların söylemlerinde nettir. Okula uyum sürecince özellikle ebeveynlerin hastalıkla ilgili endişelerinin yarattığı yüksek stresin okul ortamına yansıdığını ifade eden katılımcılar çoğunluktadır. Pandemi ve pandemide zaruri olarak beliren bilgi kirliliği gibi etmenlerin okula ve öğretmene olan ebeveyn güveninin bariz bir şekilde dengesizleştiğini ifade eden katılımcıların oranı %60’tan fazladır.

Katılımcılar pandeminin çocuklar üzerinde etkilerini de oldukça derinden tecrübe edebilme şansına sahip olmuşlardır. Katılımcıların neredeyse tamamı çocukların tekrar okul ortamına döndüklerinde sözel değişim ve sosyal etkileşim kapasitelerinin azaldığını gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Benzer bir şekilde, katılımcıların ciddi bir kısmı çocukların olmazsa olmazı olarak bilinen ifade edici ve alıcı dillerinde gözlemlenebilen bir gerileme olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar dil kapasitelerinde meydana gelen gerilemenin dikkat, problem çözme ve nedensel düşünme becerilerine olumsuz bir şekilde yansıdığını ifade etmişlerdir. Ek olarak, çevrimiçi eğitimin zihin-beden diyalogunu azaltıcı etkisi anlamında da katılımcı ifadeleri ile karşılaşmıştır. Bu bağlamda katılımcılar çocukların özellikle küçük motor gelişiminde birtakım geriye gidişleri hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların ciddi bir kısmına göre, yukarıda bahsi geçen gerileme, denge-koordinasyon ve büyük motor gelişiminde gerilik durumları için de geçerlidir. Beklendik bir şekilde, katılımcıların değerlendirmelerine göre, çocuklarda bir tür hijyen hassasiyeti meydana gelmiştir.

Yukarıda katılımcılar gözünden özetlenen ve çocuklarda gözlemlenen olası mental ve psikomotor gerilemelere yönelik belli başlı önlemler alınmıştır ve bunlar oyun terapisi, duyu bütünleme ya da ergoterapi olarak nitelendirilmiştir. Bu ve bunun gibi birçok analitik genellemelerin yer aldığı bu teknik raporun, pandemi sonrasında ve olası diğer büyük ya da küçük ölçekli pandemilerin erken çocukluk döneminde yol açabileceği bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal dezavantajlı durumların ortadan kaldırılması ya da öncesinde engellenmesi anlamında önemli saptamalar içerdiği düşünülmekte ve raporun genel bulgularının ve yorumlamaların tüm paydaşların dikkatini çekeceği düşünülmektedir.

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ

İstiklal Cad. Odakule İş Merkezi No: 142 K:5 Beyoğlu - İSTANBUL

Tel: 0212 249 00 00 (pbx) **Faks:** 0212 249 00 10

info@tozok.org.tr / www.tozok.org.tr